

«خواست‌ها»ی هسته‌ای سعودی‌ها: چه می‌خواهند چه ممکن است به دست آورند

به قلم سایمون هندرسون (/fa/experts/saymwn-hndrswn-0/), دیوید شنکر (/fa/experts/dywyd-shnkr/)

۳۱ اوت ۲۰۲۳

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/saudi-arabias-nuclear-asks-what-do-they-want-what-might-they-get

العربية (/ar/policy-analysis/mtalb-alswdyt-alnwwyt-madha-tryd-wma-aldhy-qd-thsl-lyh/)

درباره نویسنده

سایمون هندرسون (/fa/experts/saymwn-hndrswn-0/)

دیوید شنکر (/fa/experts/dywyd-shnkr/)

.David Schenker is a Senior Fellow at The Washington Institute and former Assistant Secretary of State for Near Eastern Affairs

تحلیل کوتاه

بهایی که ریاض از قرار برای صلح با اسرائیل طلب می‌کند شامل یک برنامه غیرنظامی هسته‌ای می‌شود ولی چنین معامله‌ای مستلزم آن است که واشنگتن به دقت میان نگرانی‌های دیپلماتیک حقوقی و اشاعه هسته‌ای توازن برقرار کند

بنا به گزارش‌ها از اظهارات غیررسانه‌ای ولیعهد محمد بن سلمان رهبر بالفعل عربستان سعودی این پادشاهی سه چیز عمده در ازای یک توافق عادی‌سازی بالقوه با اسرائیل می‌خواهد: تضمین‌های امنیتی آمریکا دسترسی به تجهیزات و تکنولوژی برتر آمریکایی و حمایت از برنامه هسته‌ای غیرنظامی داخلی. سومین «خواست» شاید مشکل‌ترین خواست عربستان برای واشنگتن باشد چون شامل دسترسی به تکنولوژی غنی‌سازی اورانیوم می‌شود که می‌تواند برای تولید مواد منفجره هسته‌ای استفاده شود.

تضمین برای تسلیح سعودی

این جدیدترین مورد از تکرار این درخواست متضمن تاسیس یک «آرامکو هسته‌ای» خواهد بود فرایندی مشابه با مشارکت تاریخی شرکت‌های نفتی آمریکا در دهه ۱۹۳۰ که در نهایت باعث شد سعودی‌ها مالک بزرگ‌ترین شرکت نفتی دنیا شوند. از قرار ریاض این ایده را به مقامات آمریکایی پیشنهاد داده تا از نگرانی‌های آن‌ها درباره استفاده تسلیحاتی بالقوه بکاهد.

با این حال واشنگتن مسلماً اظهارات هسته‌ای ولیعهد عربستان را در سال ۲۰۱۸ در مصاحبه با برنامه ۶ دقیقه نیز به یاد دارد: «عربستان سعودی نمی‌خواهد هیچ بمب هسته‌ای به دست آورد اما بدون شک اگر ایران بمب هسته‌ای بسازد ما هم در سریع‌ترین زمان این کار را خواهیم کرد.» بعضی‌ها شاید این اظهارنظر را نظری فی‌البداهه تلقی کنند و به اندازه یک بیانیه سیاست‌گذاری جدی نگیرند اما مصاحبه یادشده از پیش ضبط شده بود و در بحبوحه سفری مهم به واشنگتن منتشر شد اولین سفر او بعد از آنکه وارث سلطنت نامیده

شد. افزون بر این در سال ۲۰۰۹ عموی او ملک عبدالله فقید (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/regional-nuclear-plans-aftermath-iran-deal>) همین پیام (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/regional-nuclear-plans-aftermath-iran-deal>) را فرستاده ویژه آمریکا داده بود و اخیرا در دسامبر گذشته شاهزاده فیصل بن فرحان وزیر خارجه سعودی در کنفرانسی در دبئی گفت: «اگر ایران یک سلاح هسته‌ای قابل پرتاب به دست آورد پیامدهای آن برای قول وقرارهای قبلی قابل پیش‌بینی نیست.»

ریاض دقیقا چه می‌خواهد

شاهزاده عبدالعزیز وزیر انرژی سعودی برادر ناتنی ولیعهد در ژانویه امسال به ایده مشخص پادشاهی اشاره کرد و در یک کنفرانس محلی معدن گفت ریاض «تمام چرخه سوخت هسته‌ای را می‌خواهد که شامل تولید کیک زرد اورانیوم کم‌عیار و تولید سوخت هسته‌ای هم برای مصرف ملی و هم البته برای صادرات می‌شود». عبارت احتمالا مشکل‌آفرین «تمام چرخه سوخت هسته‌ای» است که تلویحا یعنی پادشاهی می‌خواهد سوخت مصرف‌شده را بازفرآوری کند که می‌تواند پلوتونیم انفجاری را به عنوان یک محصول فرعی تولید کند.

در نهایت بسیار بعید است محمد بن سلمان توافقی را بپذیرد که کمتر از آنچه واشنگتن در توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ به ایران داد به پادشاهی بدهد. در واقع گفتگوهای آمریکا-سعودی در این باره حول سیاست‌های منطقه‌ای ایران و برنامه غنی‌سازی بزرگ آن بوده که در فرض برای سوخت راکتورهای غیرنظامی است ولی همچنین (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

به (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>) ووضوح (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

به (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

عنوان (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

برنامه (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

نظامی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

شناخته (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

شده (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

است (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-military-developments-and-trends>). بیشتر ناظران بر این

باورند که تهران در آستانه تبدیل شدن به کشوری مسلح به سلاح هسته‌ای است. اگر ایران این گزینه را انتخاب کند می‌تواند به سرعت

ذخیره بزرگ ماده شکافت‌پذیر خود را به اندازه تولید پنج بمب هسته‌ای (<https://thehill.com/opinion/international/3878385-is-iran-ready-to-build-a-nuclear-bomb-or-not>)

(<https://thehill.com/opinion/international/3878385-is-iran-ready-to-build-a-nuclear-bomb-or-not>)

سازی (<https://thehill.com/opinion/international/3878385-is-iran-ready-to-build-a-nuclear-bomb-or-not>)

(<https://thehill.com/opinion/international/3878385-is-iran-ready-to-build-a-nuclear-bomb-or-not>)

(<https://thehill.com/opinion/international/3878385-is-iran-ready-to-build-a-nuclear-bomb-or-not>)

هرچند ممکن است

ماه‌ها یا حتی سال‌ها برای تکمیل مکانیسم ضروری انفجار کلاهک هسته‌ای یا سیستم دیگری برای حمل و پرتاب بمب زمان نیاز داشته

باشد.

ایران) می‌تواند فرصت‌هایی را برای دیپلماسی با ریاض فراهم کند.

معاف کردن تاسیسات موجود سعودی می‌تواند راهی به جلو باشد. افزون بر این، شاهزاده عبدالعزیز در ژانویه اظهار کرد که «پادشاهی قصد دارد از منابع ملی اورانیوم خود بهره‌برداری کند. از جمله از طریق سرمایه‌گذاری‌های مشترک با شرکای راغب مطابق تعهدات بین‌المللی و استانداردهای شفافیت». هرچند به نظر می‌رسد این خلاف ایده آمریکا مبنی بر نظارت مستقیم بر فعالیت‌های سعودی به عنوان بخشی از «آرامکوی هسته‌ای» باشد. تلویحا به معنای نقشی کلی برای آژانس بین‌المللی انرژی اتمی مستقر در وین است که دیدبان ارشد هسته‌ای در دنیا است. در حال حاضر پادشاهی توافقی سطح پایین با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی دارد اما «پروتکل الحاقی» را که به بازرسی‌های سرزده امکان می‌دهد امضا نکرده است. یک راه ریاض برای تقویت اطمینان آمریکا به سناریوی «آرامکوی هسته‌ای» این است که به بازرسی‌های دقیق‌تر و مداوم از سوی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی تن دهد. همان‌گونه که بیش از ۱۴۰ کشور تحت پروتکل الحاقی انجام داده‌اند.

یک ملاحظه دیگر موقعیت اسرائیل است که دولت‌ش هنوز به بیان دیدگاهی رسمی و واحد درباره برنامه هسته‌ای بالقوه سعودی نپرداخته است. در ماه ژوئن یسراییل کاتس وزیر انرژی در سازمان ملل با چنین برنامه‌ای مخالفت کرد. با این حال تساحی هنگبی مشاور امنیت ملی اسرائیل طی یک مصاحبه ریسک‌های احتمالی این موضوع را کم‌اهمیت جلوه داد. قابل توجه است که اسرائیل در سال ۲۰۰۹ با پیشنهاد اردن برای ساخت یک نیروگاه هسته‌ای به دلیل نگرانی‌های ایمنی مخالفت کرد. یک راکتور در ساحل دریای سرخ عربستان سعودی گرچه دور از ایران اما در محدوده آتش موشک شرکای حوثی تهران در یمن - بی‌شک نگرانی‌های مشابهی را بر خواهد انگیزد.

مطالبات غنی‌سازی سعودی دولت بایدن را نیز در موقعیت دشواری قرار می‌دهد. واشنگتن از مدت‌ها پیش وقتی با کشورهای منطقه درباره همکاری هسته‌ای غیرنظامی مذاکره می‌کرد غنی‌سازی را متکی به قوانین آمریکا ممنوع کرده است. مثلا امارات متحده را متقاعد کرد که از این کار صرف نظر کند و با بلندپروازی اردن برای پیگیری غنی‌سازی تجاری مخالفت کرد. در واقع چارچوب حقوقی آمریکا برای همکاری هسته‌ای غیرنظامی ماده ۱۲۳ قانون انرژی اتمی ۱۹۵۴ که مطابق آن واشنگتن موافقت‌نامه‌هایی را با بیست‌وسه کشور امضا کرده صریحا غنی‌سازی و بازرآوری را ممنوع می‌کند.

با این حال استثناهایی وجود داشته است. مهم‌تر از همه هند و اوایل امسال هم آمریکا در توافقی با هدف مصون کردن متحدان خود از تحریم‌ها علیه روسیه - که بزرگ‌ترین تولیدکننده سوخت هسته‌ای غیرنظامی جهان است - غنی‌سازی را در موافقت‌نامه هسته‌ای غیرنظامی با بریتانیا، کانادا، فرانسه و ژاپن گنجانده است. احتمالات منطقه‌ای تعیین‌کننده در صلح اسرائیل و سعودی که می‌تواند معادلات در منطقه تغییر دهد. همراه با نگرانی از اینکه اگر واشنگتن کمک نکند ریاض شاید در جایی دیگر به دنبال برنامه هسته‌ای خود برود و این یعنی تضمین‌های کمتر. ممکن است دولت بایدن را به سمت چشم‌اندازی منعطف‌تر به غنی‌سازی سوق دهد.

واشنگتن همزمان که عادی‌سازی روابط بین ریاض و اورشلیم را تشویق می‌کند چه بسا تلاش می‌کند سیاست‌های متوازنی را اختیار کند که ایران را مهار سازد. گزینه‌های دیپلماتیک آمریکا را حفظ کند و نگرانی‌های اشاعه در خاورمیانه را برطرف کند. به این معنا که پیشرفت‌های هسته‌ای ایران این احتمال را تقویت کند که دیگر کشورهای منطقه نیز فعالانه بدیل‌های هسته‌ای نظامی خود را پیگیری کنند. باور عمومی این است که مصر عربستان سعودی ترکیه و امارات پایگاه تکنولوژیک برای چنین تلاش‌هایی یا دسترسی به آن را دارند و روسیه چین و شاید حتی فرانسه احتمالا با کمک اضافی به آن‌ها موافقت کنند (برای نمونه پاریس در ماه جولای موافقت‌نامه همکاری هسته‌ای با ریاض امضا کرد).

سایمون هندرسون هموند بیکر و مدیر برنامه برنستاین در زمینه «خلیج فارس و سیاست‌گذاری انرژی» در انستیتو واشنگتن است. دیوید شکر هموند ارشد تاوب در انستیتو واشنگتن و مدیر برنامه روبین انستیتو در زمینه سیاست عربی است.

RECOMMENDED

تحليل کوتاه

چرخه انتخابات ۲۰۲۴ در ایران آغاز می‌شود

۳۱ اوت ۲۰۲۳

عمر کرمی

(fa/policy-analysis/chrkhh-antkhabat-2024-dr-ayran-aghaz-myshwd/)

BRIEF ANALYSIS

The Rise and Immediate Fall of Israel-Libya Relations

۲۹ اوت ۲۰۲۳

Ben Fishman

(/policy-analysis/rise-and-immediate-fall-israel-libya-relations)

ARTICLES & TESTIMONY

Trends in the Return and Prosecution of ISIS Foreign Terrorist Fighters in the United States

۲۹ اوت ۲۰۲۳

Tanya Mehra ,
Merlina Herbach ,
Devorah Margolin ,
Austin Doctor

(/policy-analysis/trends-return-and-prosecution-isis-foreign-terrorist-fighters-united-states)

TOPICS

(fa/policy-analysis/rwabt-rb-w-asrayy/) روابط عرب و اسرائیل

(fa/policy-analysis/mn-ashah/) منع اشاعه

(fa/policy-analysis/khlyjz-w-syast-hwzh-anrzhy/) خليج و سياست حوزه انرژی

REGIONS & COUNTRIES

